

Zo ging dat ...

... in Limburg in 1842: de benoeming van de gemeentelijke kantonniers

Eén van de grootste problemen waarmee mensen en besturen op het Limburgse platteland zich in de eerste helft van de negentiende eeuw geconfronteerd zagen, was de lametabele toestand van de wegen. Enkel de allerbelangrijkste verbindingssassen, zoals de wegen van Hasselt naar Luik, en van Tienen naar Sint-Truiden en verder naar Luik, waren kasseiwegen. Voor het overige waren de wegen onverhard, of – in de gemeenten waar kiezelstenen voorhanden waren – met een dun laagje stenen bedekt. In de meeste gemeenten waren de wegen niet meer dan karrensporen, die tussen de hagen door slingerden, en die in het beste geval links en rechts van een sloot waren voorzien, waarlangs het water kon weg lopen.

Het gevolg daarvan was dat veel wegen bij regenweer of wanneer de sneeuw dooide, op de laagste punten in het landschap in modderpoelen herschapen waren, en onbruikbaar waren. Wie er zich toch op waagde met paard en geladen kar, liep het risico zijn wagen tot aan de as in de modder te zien wegzinken.

De slechte toestand van de wegen limiteerde ook de maximale vracht die men kon laden. Wie zijn veldvruchten uit het dorp naar de stad wilde brengen, om ze daar te verkopen, kon in veel gevallen zijn kar maar half vol laden, omdat zijn paard niet bij machte was een volle wagen over de modderige wegen op hun bestemming te brengen.

De verbetering van de wegen was ook voor het provinciebestuur van Limburg één van de voornaamste actieterrains. Het provinciebestuur speelde een belangrijke rol in de uitbouw van een net van kasseiwegen die de steden met elkaar verbonden. Maar tegelijk werkte zij ook aan de verbetering van de zogenaamde buurtwegen, die het ene dorp met het andere verbonden, en ook aan de wegen die uit het centrum van de dorpen naar de velden liepen.

Eén van de maatregelen die het provinciebestuur nam, was het verplichten van de gemeentebesturen om een *kantonnier* aan te stellen: een betaalde werkman, die instond voor het

onderhoud van de wegen in de gemeente. Omdat het voor de meeste plattelandsgemeenten te duur was om iemand voltijds in dienst te nemen, en omdat de meeste gemeenten ook te klein waren en te weinig wegen hadden om er voltijds aan te werken, stelde de bestendige deputatie van de provincieraad op 2 maart 1842 een lijst vast, waarin zij aangaf hoe de gemeenten op dit punt moesten samenwerken.

Voor heel de provincie werden 38 kantonniers aangesteld, die ieder voor twee of meer gemeenten moesten werken. Naargelang de uitgestrektheid van de gemeenten, en het belang van hun wegennet, moest elk gemeentebestuur meer of minder bijdragen in de jaarwedde van de kantonniers. De uitgestrektheid en het wegennet van elke gemeente bepaalden ook hoeveel dagen per week de kantonnier in elke gemeente moest werken. Elke kantonnier werkte – zoals dat toen gewoon was – zes dagen per week. In uitgestrekte gemeenten zoals Lommel of Neeroeteren werkte hij drie dagen per week. In kleine gemeenten zoals Wimmertingen, Nieuwerkerken, Binderveld of Runkelen werkten hij maar een halve dag per week.

Het jaarloon van elke kantonnier bedroeg 300 frank, dat bijeengebracht moest worden door de besturen van de gemeenten waar hij werkte. De bijdrage van elke gemeente was afhankelijk van het aantal dagen dat de kantonnier daar aan het onderhoud van de wegen moest besteden.

Chrétien Bemelmans van Riemst bijvoorbeeld, werd aangesteld tot kantonnier van Millen, Genoelselderen, Herderen, Membruggen en Riemst. Wekelijks moest hij twee dagen in Millen werken, en telkens één dag in de kleinere gemeenten Genoelselderen, Herderen, Membruggen en Riemst. Het gemeentebestuur van Millen moest jaarlijks 100 frank bijdragen aan zijn wedde, en de overige vier gemeenten elk 50 frank. Het besluit van de bestendige deputatie werd gepubliceerd in het Administratief memoriaal nr. 63 van 1842. Omdat het document wellicht bruikbaar is elke heemkring in onze provincie, drukken we het hieronder integraal af:

Uit: Provinciebestuur van Limburg, Administratief memoriaal, 1842, omzendbrief 63, p. 403-414.

N° 63

Buertwegen. – Benoeming van cantonniers.
(2^e Divisie. – Aenwyzer n° 1842 – Litt. G.)

Hasselt, den 2 maert 1842.

DE PERMANENTE DEPUTATIE,

Gezien het reglement voor de herstelling, onderhoud, toezigt en politie der buertwegen, goedgekeurd door koninklyk besluit van den 13 augustus 1841;

Gezien artikel 53 houdende:

“De commissarissen der buertwegen zullen onder hun bevel hebben van een tot vier opzigtters per kanton. Deze opzich-ters zullen den titel dragen van cantonniers en zullen door de permanente deputatie benoemd worden en herroepelyk zyn”;

Gezien artikel 54 houdende:

“Hun traktement zal door de permanente deputatie bepaeld worden en voldaan door de gemeyntens van het kanton op de afzonderlyke fondsen aen de werken toegewezen. De verdeeling van deze last tusschen de gemeynten zal geschieden door de permanente deputatie, die in overweeging zal neemen de middelen der buertwegen;

Willende overgaen tot de benoeming dezer agenten, de verdeeling hunner traktementen en der gemeynten bestemd om hun ressort van opzigt uit te maken, alsmede der aerbeidsdagen in een ieder te besteeden;

Gezien de voordragten der commissarissen der buertwegen;

Besluit :

Artikel 1. Zyn benoemd als cantonniers de personen

aengewezen in het hierbygaende tabel behelzende ter zelve tyd de gemeyntens hun ressort van toezigt uitmakende, de verdeeling hunner traktementen en der aerbeidsdagen.

Artikel 2. Dit traktement is bepaeld op drie honderd franken s'jaers of vyf-en-twintig franken per maend.

Artikel 3. De betaling daervan zal maendelyks geschieden op mandaet van den commissaris der buertwegen van het arondissement afgegeven op den gemeynte ontvanger van iedere gemeynte van hun ressort van opzigt.

Artikel 4. Expeditie van het tegenwoordig besluit zal gezonden worden aen de heeren commissarissen der buertwegen en arrondissementscommissarissen. Er zullen er van extrakten op zegel afgegeven worden aen de cantonniers om hun tot commissie te dienen.

Het gezegd besluit, met den daerby gevoegden verdeelingstaet, zal ter kennis der gemeynte besturen gebragt worden door middel van het administratief Memoriael, met verzoek van zich er naer te gedragen.

Gedaen in zitting, te Hasselt, op dag, maend en jaer als boven.

Tegenwoordig : de HH. Gouverneur, voorzitter, Monville, Juliot, De Cecil en Hechtermans, leden, en O. C. Van Caubergh, provinciale griffier, die op de minuet geteekend hebben.

De permanente deputatie,
BARON DE LAMBERTS.

Van wege dezelve,
De provinciale griffier,
O.C. VAN CAUBERGH.

STAET van benoeming der cantonniers en van verdeeling hunner traktementen, alsmede der aerbeidsdagen tusschen de gemeynten van hun ressort.

Naam, voornaam en woonplaats	gemeenten	arbeids-dagen per week	Aandeel in de jaarwedde, in BF	jaarwedde
Vangeel, Gerard, Beringen	Beringen	1	50	300
	Koersel	2	100	
	Heusden	1	50	
	Zolder	2	100	
Smeyers, Hub., Oostham	Beverlo	2	100	300
	Oostham	2	100	
	Kwaadmechelen	2	100	
Van Mol, Louis, Paal	Paal	3	150	300
	Tessenderlo	3	150	
Ketelslagers, J., Hasselt	Hasselt	1	50	300
	Kuringen	1	50	
	Sint-Lambrechts-Herk	0,5	25	
	Diepenbeek	2	100	
	Wimmertingen	0,5	25	
	Zonhoven	1	50	
Haesen, Felix, Herk-de-Stad	Herk-de-Stad	2	100	300
	Halen	2	100	
	Donk	1	50	
	Wijer	1	50	

Ceunen, Cosman, Beringen	Lummen	3	150	300
	Linkhout	1	50	
	Zelem	1	50	
	Meldert	1	50	
Vroonen, Ant., Stevoort	Schulen	1,5	75	300
	Berbroek	1	50	
	Spalbeek	1	50	
	Kermt	0,5	25	
	Stevoort	2	100	
Van Ormelingen, Pierre, Sint-Truiden	Sint-Truiden	2	100	300
	Kozen	1	50	
	Nieuwerkerken	0,5	25	
	Binderveld	0,5	25	
	Runkelen	0,5	25	
	Gorseem	0,5	25	
	Duras	0,5	25	
Wilderen	0,5	25		
Vandersmissen, Pierre, Brustem	Brustem	1,5	75	300
	Ordingen	0,5	25	
	Zepperen	1,5	75	
	Aalst	1	50	
	Groot-Gelmen	0,5	25	
	Engelsmanshoven	0,5	25	
	Gelinden	0,5	25	
Wagemans, Olivier, Jeuk	Jeuk	1,5	75	300
	Mielen-boven-Aalst	1	50	
	Boekhout	0,5	25	
	Corswarem	0,5	25	
	Kortijls	0,5	25	
	Vorsen	0,5	25	
	Borlo	0,5	25	
	Buvingen	0,5	25	
	Muizen	0,5	25	
Hellemans, Guil., Velm	Velm	1,5	75	300
	Halmaal	0,5	25	
	Kerkom	1	50	
	Montenaken	1,5	75	
	Niel	0,5	25	
	Gingelom	1	50	
Monfort, Joseph, Kortesseem	Alken	2	100	300
	Wellen	2	100	
	Kerniel	0,5	25	
	Herten	0,5	25	
	Ulbeek	0,5	25	
	Berlingen	0,5	25	
Wathion, Jean, Borgloon	Borgloon	1	50	300
	Broekom	1	50	
	Jesseren	0,5	25	
	Groot-Loon	0,5	25	
	Voort	0,5	25	
	Rijkel	0,5	25	
	Hendrieken	0,5	25	
	Hoepertingen	0,5	25	
	Gotem	0,5	25	
	Kuttekoven	0,5	25	
Pluymers, Paul, Horpmaal	Horpmaal	1	50	300
	Mechelen-Bovelingen	1	50	
	Heers	0,5	25	
	Opheers	0,5	25	
	Batsheers	0,5	25	
	Rukkelingen	0,5	25	
	Klein-Gelmen	0,5	25	
	Mettekoven	0,5	25	
	Gutschenhoven	0,5	25	
	Veulen	0,5	25	

Diriken, Henri, Kortesseem	Viermaal	1,5	75	300
	Kortesseem	1	50	
	Guigoven	0,5	25	
	Gors-Opleeuw	0,5	25	
	Sint-Huibrechts-Hern	0,5	25	
	Schalkhoven	0,5	25	
	Rommershoven	0,5	25	
	Werm	0,5	25	
Wintershoven	0,5	25		
Bremans, Erasme, Tongeren	Tongeren	2	100	300
	Rutten	0,5	25	
	Vreeren	0,5	25	
	Diets-Heur	0,5	25	
	Herstappe	0,5	25	
	Mal	0,5	25	
	Sluizen	0,5	25	
	Nerem	1	50	
Peeters, Guill., Tongeren	Koninksem	1	50	300
	Lauw	1	50	
	Heks	1	50	
	Vechmaal	1	50	
	Ordingen	0,5	25	
	Widoioie	0,5	25	
	Bommershoven	0,5	25	
	Piringen	0,5	25	
Pulinx 's-Herenelderen	Overrepen	1,5	75	300
	Neerrepen	1,5	75	
	Riksingen	1	50	
	's-Herenelderen	1	50	
	Henis	0,5	25	
	Berg	0,5	25	
Bemelmans, Chrétien, Riemst	Millen	2	100	300
	Genoelselderen	1	50	
	Herderen	1	50	
	Membruggen	1	50	
	Riemst	1	50	
Boelen, André, Bilzen	Bilzen	2	100	300
	Hoeselt	2	100	
	Beverst	1	50	
	Munsterbilzen	0,5	25	
	Genk	0,5	25	
Bosch, Martin, Mopertingen	Mopertingen	1,5	75	300
	Veldwezelt	1,5	75	
	Hees	1	50	
	Zutendaal	1	50	
	Eigenbilzen	0,5	25	
	Gellik	0,5	25	
Thewissen, Pierre, Bilzen	Grote-Spouwen	1,5	75	300
	Kleine-Spouwen	1,5	75	
	Waltwilder	1	50	
	Hoelbeek	1	50	
	Martenslinde	1	50	
Steyns, Lambert, Vlijtingen	Vroenhoven	2	100	300
	Vlijtingen	1,5	75	
	Rosmeer	1	50	
	Zichen-Zussen-Bolder	1	50	
	Kanne	0,5	25	
Lepot, Thomas, Eben-Emaal	Eben-Emaal	1,5	75	300
	Lanaye	0,5	25	
	Rukkelingen	1	50	
	Wonck	0,5	25	
	Bassenge	0,5	25	
	Val-Meer	2	100	

Humbé, Guillaume, Rekem	Lanaken	2	100	300
	Rekem	1,5	75	
	Neerharen	1	50	
	Boorseem	1	50	
	Uikhoven	0,5	25	
Vrancken, Gerard, Mechelen-aan-de- Maas	Mechelen-aan-de-Maas	2	100	300
	Opgrimbie	1	50	
	Vucht	1	50	
	As	1	50	
	Niel	1	50	
Berghs, Jean, Stokkem	Stokkem	2	100	300
	Lanklaar	1	50	
	Meeswijk	1	50	
	Eisden	1	50	
	Leut	1	50	
Coulén, Jean, Maaseik	Maaseik	3	150	300
	Ophoven	1,5	75	
	Kessenich	1,5	75	
Brouwen, Guillaume, Stokkem	Elen	3	150	300
	Neeroeteren	3	150	
Cremers, Théodore, Stokkem	Opoeteren	1,5	75	300
	Rotem	2	100	
	Dilsen	2,5	125	
Devries, Bernard, Opitter	Bree	2,5	125	300
	Opitter	1,5	75	
	Tongerlo	2	100	
Hombrouckx, Mi- chel, Tongerlo	Gruitrode	2	100	300
	Meeuwen	2	100	
	Wijshagen	1	50	
	Ellikom	1	50	
Achten, Henri, Bocholt	Bocholt	2	100	300
	Beek	1,5	75	
	Gerdingen	1	50	
	Reppel	1,5	75	
Weyers, Mathieu, Grote-Brogel	Peer	2,5	125	300
	Grote-Brogel	2	100	
	Kleine-Brogel	1,5	75	
Geuns, Antoine, Eksel	Lommel	3	150	300
	Eksel	2	100	
	Wijchmaal	1	50	
Van Veldhoven, Michel, Eksel	Hechtel	2	100	300
	Helchteren	2	100	
	Houthalen	2	100	
Van den Brouck, Gerard, Achel	Achel	2	100	300
	Hamont	2	100	
	Sint-Huibrechts-Lille	2	100	
Voets, Henri, Overpelt	Overpelt	2	100	300
	Neerpelt	2	100	
	Kaulille	2	100	

Gedaen en opgemaakt de tegenwoordige Lyst door de permanente Deputatie der provincie Limburg.

Hasselt, den 2 maart 1842.

De permanente deputatie,
BARON DE LAMBERTS.

Van wege dezelve,
De provinciale griffier,
O.C. VAN CAUBERGH.

Rombout Nijssen
Rijksarchief
Hasselt